

KEY-ÅBERG, ALGOT

**Gällande bestämmelser rörande tillgången
till lik för den anatomiska undervisningen i
Stockholm, Upsala och Lund / sammanställda
af Algot Key-Åberg**

Stockholm
1889

EOD – Miljoner böcker bara en knapptryckning bort. I mer än 10 europeiska länder!

Tack för att du väljer EOD!

Europeiska bibliotek har miljontals böcker från 1400-till 1900-talet i sina samlingar. Alla dessa böcker går nu att få som e-böcker – de är bara ett musklick bort. Sök i katalogen från något av biblioteken i eBooks on Demand- nätverket (EOD) och beställ boken som e-bok – tillgängligt från hela världen, 24 timmar per dag och 7 dagar i veckan. Boken digitaliseras och blir tillgänglig för dig som e-bok.

EOD bokens fördelar!

- Få samma utseende och känsla som med originalet!
- Använd ditt standardprogram för att läsa boken på skärmen, zooma och navigera genom boken.
- Skriv ut enstaka sidor eller hela boken.
- *Sök:* Använd fulltextsökning för enskilda fraser.
- *Klipp & klistra:* Kopiera bilder och delar av texten till andra applikationer (t.ex. ordbehandlingsprogram).

Villkor för användning

Genom att använda EOD-tjänsten accepterar du de villkor som ställs av biblioteket som äger den aktuella boken.

- Villkoren på svenska: <http://books2ebooks.eu/odm/html/nls/sv/agb.html>

Fler e-böcker

Redan nu erbjuder 30 bibliotek från 12 europeiska länder denna service.

Mer information finns tillgängliga via <http://books2ebooks.eu> alla boken.

- <http://search.books2ebooks.eu/>

Under
Univ. fo
Nim.
(Bn)
0

GÄLLANDE BESTÄMMELSER

RÖRANDE

TILLGÅNGEN TILL LIK FÖR DEN
ANATOMISKA UNDERVISNINGEN

I

STOCKHOLM, UPSALA OCH LUND.

SAMMANSTÄLDA

AF

ALGOT KEY-ÅBERG.

Kungl. biblioteket

0 0000 000133300

GÄLLANDE BESTÄMMELSER

RÖRANDE

TILLGÅNGEN TILL LIK FÖR DEN
ANATOMISKA UNDERVISNINGEN

I

STOCKHOLM, UPSALA OCH LUND.

SAMMANSTÄLDA

AF

ALGOT KEY-ÅBERG.

STOCKHOLM 1889.
AFTONBLADETS AKTIEBOLAGS TRYCKERI.

GÄLLANDE BESTÄMMELSER

ANATOMISKA UNDERVISNINGEN
TILLAGGEN TILL LK FÖR DEN

STOCKHOLM FÖRSTA OCH ANDRA

STADEN

ALBGT KRY-ÅBERG

STOCKHOLM 1908

STOCKHOLM FÖRSTA OCH ANDRA

Stockholm.

Kongl. Maj:tz

Nådige Resolution uppå dhe puncter och ährender som bardberaren Ehrlig och wåhlerfahrne M:r Balthasar Salinus uppå heela Embetes wågnar underdånigst insinuerat hafwer. Datum Kongsöhr den 27 Aprilis A:o 1682.

2.

Och aldenstund Chirurgien sig på Anatomien mycket haar att stödia och grunda, så att uthan dess weetskap ingen bardberare sine operationes chirurgicas rätt præstera kan, och Embetet till sådane sectioner intet beqvemt rum i Stockholm hafwa; dy efterlåter Kongl. Maj:tt hermed bardberare Embetet att bruka dhen rundelen som står öfwer Söderport såsom ett beqvenligt rum och stelle till Anatomie huus och när något subjectum till Anatomie exercitium wid een eller annan Missgerningsmans aflifvande förekommer skall Öfver-Ståthållaren låta sådant dhem affölia, hwarom och ordres heriempte afgår.

Stockholms första, för öfrigt tydiligen temligen primitiva anatomisal fick härigenom, för nu något mer än 200 år sedan, rätt till kropparne efter inom Stockholm *afrättade individer*.

En i förhållande till dåtida behof troligen icke oväsentlig tillökning i likmaterialet föranleddes genom

Kongl. Brefvet den 13 Januari 1747 till Svea Hofrätt) »Angående döde Deliqventers samt oäkta Barns aflemnande till anatomizerande».*

FRIEDRICH etc. etc. Aldenstund Wi, till medicinens upbringande genom anatomiens högre drift och skiötsel vid Academieerne i Riket, uppå RiksRådens och Academie Cantzlerernes underdånige föreställning, funnit godt att samtycka, det Academieerne måge hafwa tilstånd att bygga Dissections Huus der så behöfvas skulle samt antaga en Prosector; Fördenskull och till befrämjande af en slik nyttig inrättning, hafwe Wi blifwit föranlåtne i Alfwarligaste måtto

*) Kongl. Bref med likartade bestämmelser aflätos samtidigt till landshöfdingarne i Upsala, Malmö och Åbo samt till samtliga hofrätterna.

anbefalla Landshöfdingen i Upsala, att i det honom anförtrorde Lähnet genom CronoBetienterne uppå Anatomiae Professorens i Upsala requisition, utan någon invändning till Anatomiae Salen upskaffa låta antingen sådane Deliqventer, som sig sjelfwe förgjordt, eller för begångne brott blifwa hängde; men i synnerhet draga noga försorg derom, att Crono betienterne, efter Prästernes angifwande till Anatomiae Salen införa alla de oägta Barn, som antingen mördade eller Döde blifwa; *I lika motto hafwe wi efven uppå Collegii medici underd. anhöllan anbefalt Landshöfdingarne uti Stockholms och Nyköpings läner i winter månaderne på dylikt sätt till samma Collegium förskaffa de cadavera som af ofvan anförde beskaffenhet äro och i deras läner finnas kunne Af hwilket alt etc.*

Genom detta Kongl. Bref tillerkändes Collegium medicum rättigheten att till den anatomiska undervisningens befrämjande i Stockholm, (på requisition hos Konungens Befallningshafvande) från *Stockholms* och *Nyköpings län* under vintermånaderna erhålla liken af:

- 1) »antingen sådane Deliqventer, som sig sjelfwe förgjordt, eller för begångne brott blifwa hängde», och
- 2) oäkta barn.

Beträffande den först nämnda af dessa grupper, kan det, med afseende ensamt fästadt vid den ur det K. Br. här anförda redigeringen, synas något tvifvelaktigt, hvilka individer, som dermed i sjelfva verket åsyftats.

Har man, torde det nemligen kunna frågas, dermed afsett förutom för brott afrättade personer jemväl *sjelfmördare* från det närmare bestämda området, eller jente de förra männe endast sådana *brottslingar*, hvilka, i syfte att gå rättvisan i förväg eller af annan orsak, sjelfva afhändt sig lifvet?

För riktigheten af det senare antagandet talar onekligen den åt här afsedda punkt i det Kongl. Brefvet gifna ordalydelsen, icke minst då denna jämföres med ordställningen i ett annat Kongl. Bref af den 24 Januari 1777 rörande likmaterial till Upsala anatomisal (anfördt s. 20). Den i sistnämnda Kongl. Bref förekommande formuleringen: »de, som för begångne brott blifvit hängde eller sig sjelfwe förgjort», och hvilken tydligen endast är en med utlemnande af ordet »deliqvent» gjord omskrifning af motsvarande ställe i 1747 års Bref, synes nemligen, särskilt i det sammanhang denna sats förekommer, genom saknaden af ett »som» framför orden »sig sjelfwe förgjort», likaledes vara egnad att väcka tvifvel om huruvida härmed verkligen åsyftats *sjelfmördare* i allmänhet.

Flera förhållanden synas dock visa, att en begränsning, sådan som den ofvan nämnda, af de till den anatomiska undervisningens nytta hemfallne själfmördarne i dessa Bref icke afsetts och ådagalägga, att Kongl. Maj:t på denna tid, ja, såsom vi strax skola finna, ännu långt senare ansett sig för sagda ändamål kunna disponera öfver själfmördares kroppar.

Det viktigaste, och som det vill synas afgörande beviset för riktigheten af en sådan uppfattning, lemna Kongl. Brefven af d. 4 Juli 1791 och d. 27 Nov. 1816 angående likmaterial för Lunds anatomisal (det senare anfördt s. 23). I det förra af dessa Bref förekommer nemligen uttrycket: »att utom dem, som blifvit hängde eller sig sjelfve afhändt lifvet, *hvilka genom Kongl. Br. d. 13 Jan. 1747 dertill blifvit anslagne*»*) o. s. v., och i det senare finnes bland andra den bestämmelsen, att »alla som blifvit hängde eller sjelfve afhändt sig lifvet» inom ett visst område kring Lund, skola tillfalla universitetets anatomisal. Båda de anförda Brefven torde dock i dessa punkter endast innebära *förnyanden* af förut gifna bestämmelser!

Man må vidare erinra sig, att enligt 1734 års missgerningsbalk själfmördaren, derest han icke möjligen under uppenbar sinnesförvirring beröfvat sig lifvet, var en brottsling, hvars kropp skulle omhändertagas af skarprättaren och af denne föras till skogs för att begravas; ja, att äfven försök till själfmord enligt denna lag var belagdt med kroppsstraff. Detta förhållande torde sålunda i sin ordning kunna förklara, att man under midten af 17-hundratalet kunnat, om också sannolikt alltid mindre riktigt, med benämningen »delinqvent» beteckna, förutom den i fängsligt förvar hållne missgerningsmannen, äfven själfmördaren i allmänhet.

Och slutligen förtjenar det till stöd för det gjorda antagandet framhållas, att det ofvan anförda uttrycket i Kongl. Brefvet d. 24 Jan. 1777 hittills tolkats och ännu *tillämpas* så, som om detsamma egde afseende på själfmördare i allmänhet och icke endast brottslingar (delinqventer), hvilka beröfvat sig lifvet.

Det Kongl. Brefvet af d. 13 Jan. 1747 har icke genom något särskildt, senare tillkommet stadgande blifvit upphäfdt.

*) Kursiveringen gjord af sammanställaren.

Men väl skedde genom Kongl. Brevet d. 24 Jan. 1777 till akademikanslern, ang. döde kroppar till Upsala anatomisal, (anfördt s. 20) i så måtto en inskränkning uti de genom förra Brevet Stockholms anatomisal tillerkända förmånerna, som Kongl. Maj:t uti 77 års Bref, utan särskildt upphäfvande af förut gifna bestämmelser, bland andra fördelar äfven tilldelar Upsala anatomisal rätt att disponera öfver kropparne efter dem, »som för begångne brott blifvit hängde eller sig sjelfve förgjort» inom det område af *Stockholms län*, som är beläget inom 7 mils afstånd från Upsala. Den del af detta område, som tillhör *Stockholms stads närmaste omgivning* lemnar som bekant en icke så alldeles oväsentlig kontingent sjelfmördare.

Något likmateriel från sjelfva hufvudstaden, förutom kropparne efter derstädes möjligen afrättade individer, synes emellertid icke med anledning af derom särskildt utfärdade föreskrifter förr än 1756, och då på grund af följande Kongl. Bref, kommit den anatomiska undervisningen i Stockholm till del.

K. Bref till Öfverståth., d. 8 Dec. 1756. ang. döde kroppar till anat. demonstrationer.

— — — I anseende till den nytta som det allmänna derigenom tillflyter, att någon vissare tillgång hädanefter än hittills må gifvas uppå cadavera till anatom. demonstrationer, hafve Wi i nåder för godt funnit, det uppå Wårt coll. medici requisition ifrån allmänna sjukhus, hospitaler, lasarett och fattighus samt isynnerhet arrester, spinn-, rasp- och tukthus, såväl som af oäkta barn här i staden (Sthlm) och tilliggande län, döde måge dertill hemtas och, *efter fullbordad dissektion, genom denna stadens politi-collegii försorg på brukligt sätt och med vanlig kostnad jordfästas*, hvarvid Wårt coll. med. består betjeningen någon särskild lindrig betalning för den dubbla möda af likens bärande dem förorsakas. Wi gifve eder fördenskull sådant härmed i nåder tillkänna, jemte befallning det j om verkställigheten af hvad eder härvid tillkommer, dragen behörig försorg.

I enlighet härmed erhöi sålunda Collegium medicum rätt att efter requisition hos polisen, men utan andra särskildt bestämda vilkor, till anatomiskt bruk erhålla lik efter:

- 1) personer, hvilka affidit i stadens arrester, spinn-, rasp- och tukthus, men äfven efter
- 2) sådana, hvilka dött på allmänna sjukhus, på hospitaler, lasarett och fattighus inom Stockholm, samt slutligen
- 3) oäkta barn från staden och tilliggande län.

Beträffande inom hufvudstaden aflidna *fångar* och *fattighjon* hafva sedan denna tid nya och mera detaljerade bestämmelser tillkommit.

Någon särskildt förordning, på grund hvaraf anatomisalen i Stockholm skulle gått förlustig sin här tillerkända rätt att erhålla lik från *allmänna sjukhus, hospital och lasarett* samt efter *öakta barn*, synes deremot icke förefinnas. Troligt synes emellertid att denna rätt aldrig, om icke möjligen under den närmaste tiden efter dess beviljande, i någon nämnvärd utsträckning kunnat utföras, och att den temligen snart, sannolikt hufvudsakligen på grund af en deremot fiendtlig allmän opinion, måst så godt som helt och hållet uppgifvas. I en sådan förmodan styrkes man af bland annat det svar, som Kongl. Maj:t i förut berörda bref d. 24 Jan. 1777, sålunda knappast 20 år senare, afgaf till akademkanslern på en af denne å medicinska fakultetens i Upsala vägnar gjord framställan, det måtte till anatomisalen i Upsala från ett visst uppgifvet område aflemnas bland andra alla »hospitalslik», »öakta döde barn från $\frac{1}{2}$ till 8 års ålder» samt »sådana, hvilka af fattighusen njutit underhåll och icke lemnat efter sig någon begravningshjelp». Kongl. Maj:t finner i detta sitt svar (se under Upsala s. 20) skäligt att uttryckligen *undantaga* samtliga dessa slags lik från det likmaterial, som borde tillfalla anatomisalen i Upsala.

Under hvarje förhållande och särskildt med afseende fästadt på hithörande, nu gällande bestämmelser rörande hufvudstadens döda fattiga, torde den anatomiska institutionen i Stockholm numera icke gerna i annat än möjligen mycket sällsynta undantagsfall ega utsigt att kunna erhålla andra lik från stadens allmänna sjukvårdsinrättningar än 1) sådana af å dylik inrättning, efter dit skedd remiss, döda särskildt kvalificerade fångar och hjon från Stockholms stads arbetsinrättning och allmänna försörjningsinrättningen (jfr. förf. s. 12) samt 2) möjligen sådana, icke till Stockholms kommun hörande individer, hvilka dött å sådan inrättning, och hvilka icke förfoga öfver medel till begravningskostnadens bestående eller anhöriga, som derom taga hand.

Äfven tillgången till öakta barns döda kroppar torde i de fall, der inga andra hinder möta, för närvarande i verkligheten vara fullständigt beroende af att icke barnets mo-

der eller närmaste anhöriga lägga hinder i vägen för ett sådant liks användande till anatomiskt bruk. — —

Oaktadt mångfalden af de källor, från hvilka, enligt Kongl. Brevet d. 8 Dec. 1756 och föregående stadganden, lik till anatomiskt bruk borde kunnat erhållas, föranledde dock yppad brist på nödigt likmaterial Sundhetskolegium att 1814, i en skrivelse af den 1 April, hos Kongl. Maj:t anhålla, dels om förnyande af förut gifna bestämmelser beträffande liktillförseln för det anatomiska undervisningsverket i Stockholm, dels om skärpta bestämmelser rörande liken efter vissa afidna fattiga.

Kongl. Maj:ts med anledning häraf lemnade yttrande har följande lydelse:

K. Br. d. 27 Juli 1814 till Öfverståth., ang. döde kroppar.

CARL etc. Wi hafve i nåder låtit Oss föredragas Wårt sundh.-koll:ii d. 1 Apr. detta år aflätne underdåniga skrivelse, deruti koll., med åberopande af K. Resol. d. 27 Aug. 1682 samt K. Br. af d. 13 Jan. 1747 och d. 8 Dec. 1756, i anseende till förmäld brist af erforderligt antal döda kroppar för anatomiska undervisningsverket härstädes, i underdånighet anhållit det Wi täcktes i nåder förnya berörde K. förordnanden och befalla, att inga lik från de allmänna fattiginrättningarne, samt på fattigvårdens och allmänna medels bekostnad skola få begrafvas, innan de till anatomiskt bruk, blifvit sundh.-koll. eller theatrum anatomicum hembjudne, hvaröfver, till följe af Wår nåd. befallning, j med kommitterades vid fattigvårds-styrelsen i Sthlm infortrade yttrande samt eget utlåtande i underd. inkommit. Och hafve Wi deraf inhemtat hvad samme kommitterade i detta ämne haft att anföra och huruledes de, med erkännande af vigten och nyttan för medicinska och kirurgiska undervisningsverket att vid theatrum anatomicum ega tillgång på det antal subjekter, som för öfningarne i anatomien är nödigt, likväl med närmare afseende å ärendets grannlagenhet och den, uti de lägre folkklasserna ännu rådande fördom, icke vågat i underd. gifva anledning till Wårt nåd. bifall, å hvad sundh.-koll. på förberörde sätt underd. yrkat, förmälände kommitterade, att om församlingarnes fattighus skulle underkastas en så vida utsträckt författning, som den koll. föreslagit till afhjelpande af anatomiska undervisningsverkets brister, sådant ofelbart komme att medföra misstroende och ovilja hos den fattigare folkhopen, som skulle motarbeta och försvaga fattigstyrelsernes nit och framgång samt allmänna förtroendet och välgörenheten, så att derigenom fattigvårdens viktiga syftemål i betydlig mån blefve hindradt och förfeladt.

Kommitterade ansågo deremot med samhällsordning och rätt såsom och med de i ämnet utkomne förfs rätta mening förenligast, att för anatomiskt bruk bestämmas och disponeras delinqventer och de som aflida i allmänna häkten, arbets-, spinn- och tukthus, sedan de, genom begångna brott, ådaga-lagdt okynne och liderlighet, tagligen förverkat den borgerliga friheten, samt då ej emot ett slikt användande några särskilde omständigheter och gällande

hinder förekomma. Kommitterade yttra fördenskull sig svårligen kunna inse huru sundh.-koll. för den i hufvudstaden nödige information eller skeende examina kan komma i den oförmälde saknad af subjekter för anatomi-salen, så fram tillfället till deras anskaffande vid alla ofvannämnde inrättningar begagnas, vaktbetjening och poliskarlar vederbörligen tillhållas att sin skyldighet i denna del fullgöra, samt deras härvid erforderlige uppässning och möda skärligen af anatomi-inrättningen belönas. Likväl och i den oförmödade händelsen, att genom medicinska och anatomiska undervisningens betydliga utvidgande och förkofran, alla de lik, hvilka från oförmälde arrester och häkten böra öfverlemnas och för anatomiskt bruk användas, ändock kunde finnas för verkliga behovet otillräckliga, hafva kommitterade i detta fall medgifvit och föreslagit att uppå Wårt sundh.-koll.:i hos eder skeende reqvission, som kommitterade vid allmänna fattigvårdsstyrelsen kommuniceras, vederböraude fattigdir:ner eller dir:rer, som hafva speciella tillsynen angående begravningskostnadens bestridande af allmänna medlen för de inom stadens församlingar aflidande fattige, må ega att så snart bland dem kan förekomma och anmälas en person, som i lifstiden för fortsatt vanart och liderlighet sig utmärkt, som hvarken sjelf eller uti någon kassa eger tillgång till begravningskostnaden, och som saknar anhöriga och bekanta hvilka dermed sig befatta, då låta erbjuda ett sådant lik till behörigt bruk för anatomiska inrättningen, hvilken åtgärd således tillika skulle åsyfta en tjenlig korrektion för sjelfva fattighjonens; börandes härvid tillika, efter kommitterades förmenande iakttagas, att enär sundh.-koll. ett slikt anbud ville begagna, den i allmänhet vanliga umgålden, 1 rdr bko, af fattigkassan utbetalas, och vid den döda kroppens afhentning till anatomi-salen afföljer, samt att koll. i allt öfrigt egde ansvara för och bestrida kostnaderne vid likets transporterande och behöriga jordfästande. Hvarförutan och kommitterade vid inträffande behof och i brist af annan tillgång ansett Danviks-hospitalet, som nu mera erhållit en vidsträcktare omfattning, kunna efter behörig reqvission, och då styrelsen pröfvade sådant lämpligt, till anatomi inrättningen öfverlemnna aflidne personer, som derstädes på hospitalets bekostnad njutit vård och underhåll och med hvilka i afseende på deras förda vandel ofvannämnde förhållande inträffade. — För egen del hafven j, med gillande af hvad kommitterade sålunda i underd. andragit, underdånigst hemställt att Oss täcktes på det sätt och i den ordning kommitterade i förberörde måtto föreslagit, i nåder bestämma skyldigheten att bereda anatomiske inrättningarne nödig tillgång på föremål vid de kirurgiske och anatomiske undervisningarne. — Detta allt hafve Wi i öfvervägande tagit, och länder eder till nådigt svar och vederbörandes förståndigande till behörig efterrättelse, det Wi icke i nåder funnit, i afseende på licks aflemnande till anatomiskt bruk, något vidare kunna fattigvårds inrättningen i Sthlm åläggas, än hvad j och kommitterade uppgifvit och erjudit, hvarvid således, jemte de tillgångar som hittills egt rum, kommer att förblifva. — —

Häri genom ändrades tydligen ingenting uti förut gjorda bestämmelser, för såvidt desamma icke hade afseende på inom Stockholms stad aflidna *fattiga*.

Beträffande åter dessa senare förordnar det Kongl. Brefvet att, för den händelse behovet af likmaterial för den ana-

tomiska undervisningen i hufvudstaden icke skulle kunna täckas från andra och förut för detta ändamål anvisade källor, Sundhetskollegium skulle ega rätt att, efter requisition hos Öfverståthållareembetet och på närmaste föranstaltande af de med begravningskostnadens bestridande af allmänna medel för inom stadens församlingar afidna fattiga anförtrödde vederbörande, till anatomiskt bruk erhålla liken efter *sådana* fattiga, hvilka i lifstiden fört en särskildt dålig vandel och vid dödstillfället saknade tillgångar till begravningskostnadens bestridande eller anhöriga, som sig dermed befattade. Under enahanda förhållanden skulle äfven det då varande Danvikshospitalet kunna anlitas till bristens fyllande.

En sannolikt af behovet väl påkallad erinran om, och i praktiskt hänseende tydligen en skärpning af denna bestämmelse skedde genom:

Öfver-Ståth.-Emb:s Cirk. d. 3 Apr. 1824 till direkt:na öfver fattigförsörjnings-inrättningarna i Sthlm,

hvaruti dessa anmodas »att, enär hädanefter inom församlingarne eller i deras fattig- eller försörjningshus afider och till begrafning anmäles någon person, som i lifstiden för fortsatt vanart och liderlighet sig utmärkt, som hvarken sjelf eller uti någon kassa eger tillgång till begravningskostnaden, och som saknar anhörige och bekanta, hvilka dermed sig befatta, icke låta begrafva ett sådant lik, förr än, efter förutgången jordfästning, dödsfallet blifvit i poliskammarens registrators-kontor anmaldt och derifrån erhållits tillsägelse, huruvida liket må begrafvas, eller bör till theatrum anat. öfverlemnas».

I sammanhang härmed förordnades genom *Kongl. Sundhetskollegij Beslut d. 9 April 1824*, »att till förekommande af brist på döde kroppar för Institutets behof, requisition på det antal döde kroppar, som för veckan behöfves, hvarje måndags f. m. skall från Institutets inspektor inlemnas till kongl. poliskammarens registrators-kontor».

De i nyss anförda Öfverståthållareembetets cirk. d. 3 April 1824 lemnade stadganden utsträcktes under vissa, hufvudsakligen formella vilkor*) äfven till den sedermera tillkomna *allmänna försörjningsinrättningen* i Stockholm genom:

*) Ibland dessa vilkor är dock den bestämmelsen, att inrättningens läkare skall ega att, då så anses nödigt, förrätta liköppning å den döde icke utan praktisk betydelse.

Öfverståth.-Emb:s skrifvelse d. 7 Juni 1870 till Kanstern för Upsala universitet och Karolinska institutet, ang. liks aflemnande till dissektionssalarne från allmänna Försörjnings-inrättningen i Stockholm,

hvilken meddelar — med anledning af gjorda framställningar att de genom Öfverståth. Emb:s cirkulär den 3 April 1824 meddelade föreskrifter i afseende å liks aflemnande för dissektionssalarne måtte utsträckas äfven till den sedermera tillkomna allmänna Försörjnings-inrättningen i Stockholm — att Fattigvårds-nämnden i skrifvelse d. 16 Maj 1870 såsom eget yttrande åberopat styrelsens öfver allmänna Försörjnings inrättningen d. 7 s. m. gjorda tillkännagifvande »det styrelsen icke funnit någon betänklighet möta mot utsträckning till och tillämpning vid allmänna Försörjnings-inrättningen utaf omförmälda stadgande i förberörda cirkulär, under förutsättning likväl dels att senast inom 24 timmar efter det till Öfverståth.-Emb:s registratorskontor anmälan i öfverensstämmelse med cirkulärets föreskrift blifvit verkställd, underrättelse varder inrättningens syssloman meddelad, huruvida det ifrågakända liket bör till anatomisalen afföras eller får begravas; dels ock att hvad sålunda blefve stadgadt icke finge leda till inskränkning uti föreskriften i Art. IV § 10 mom. 1 af instruktionen för inrättningens tjenstemän och betjente den 16 November 1865, hvilken innehåller att läkaren bör, i de fall då sådant af honom anses nödigt, förrätta liköppning å inom inrättningen afiden sjuk och i särskild bok införa protokoll öfver förrättningen».

Nya bestämmelser rörande de å *allmänna försörjnings-inrättningen* såväl som å *Stockholms stads arbetsinrättning* döda fattiga tillkommo genom K. Ecklesiast. dep:s embetskr. d. 19 Nov. 1880. — Samma skrifvelse torde äfven, (ehuru den enligt uttryckligt betonande i en senare, från detta departement d. 26 Aug. 1881 aflåten skrifvelse, icke är ämnad upphäfva förut lemnade föreskrifter i ämnet, jfr. s. 6), få anses allmängiltigt formulera de *vilkor*, under hvilka för närvarande kropparne efter såväl inom som utom hufvudstaden afidna *fångar* få af Karolinska institutet användas till anatomiskt bruk.

K. Eckles.-dep:s Emb.-skrifvelse d. 19 Nov. 1880 till Med.-styr:n, ang. tillgång på människolik för den anatomiska undervisningen.

— Sedan från Direktionen öfver Gymnastiska Centralinstitutet samt Akademien för de fria konsterna till Kongl. Maj:t inkommit särskilda underdåniga skrivelser med anhållan, att, för tillgodoseende af dessa institutioners behof af människolik för undervisning i anatomi, Kongl. Maj:t täcktes anbefalla sådant undantag från föreskriften i nådiga brevet den 26 April 1861 angående lika fördelning emellan de medicinska läroverken i Stockholm och Upsala af den i hufvudstaden förekommande tillgång på människolik, som enligt gällande bestämmelser finge för anatomiskt ändamål användas, att deraf finge årligen utlemnas till Gymnastiska Centralinstitutets anatomisal tre under månaderna

December—Mars och till Akademiens för de fria konsterna anatomiska ett lik, hvilket borde få utväljas af den vid skolan anstälde lärare; så och efter det Kongl. Maj:t anbefalt Kanslern för universitetet i Upsala att efter vederbörandes hörande häröfver afgifva utlåtande, har Kanslern med underdånigt memorial den 10 Juli 1879 öfverlemnadt från lärarekollegium vid Karolinska Medico-kirurgiska Institutet samt medicinska fakulteten i Upsala infortrade yttranden, hvaruti dessa dels, under åberopande af den länge öfverklagade, allt mera tryckande bristen på det för den anatomiska undervisningen oundgängligen nödvändiga materialet af menniskolik och de stora olägenheter för de medicinska studierna, som af denna brist uppstått i afseende på så väl ofullständigheten i undervisning och öfningar som studietidens deraf i väsentlig mån försakade långvarighet, funnit sig nödsakade att under för handen varande förhållanden afstyrka bifall till ofvanberörda framställningar, men ansett hinder ej böra möta för deras bifallande framdeles, i händelse större tillgång på ifrågavarande materiel kunde vara beredd, dels ock för vinnande af sistberörda ändamål föreslagit vissa åtgärder, hufvudsakligen åsyftande ändring och fullständigande af de genom nådiga brevet den 27 Juli 1814 i detta ämne gifna föreskrifter, så att lik skulle erhållas från hufvudstadens försörjnings- och sjukvårdsanstalter samt sådana aflemnas från fängelser och häkten inom en större del af riket än hittills varit föreskrifvet; — i anledning af hvilka utaf Kanslern förordade förslag infortrade underdåniga utlåtanden afgifvits af Öfverståthållarembetet och Fångvårdsstyrelsen äfvensom den 1 innevarande månad af Eder.

Detta ärende har Kongl. Maj:t tagit i nådigt öfvervägande och dervid funnit godt i nåder förordna:

att liken efter alla å Stockholms stads arbetsinrättning eller å allmänna försörjningsinrättningen i Stockholm intagna eller på grund af kraftegande dom till undergående af straffarbete eller fängelse, som omedelbart för brott ådömts, i fängelse eller häkte insatta personer, som å nämnda inrättningar och förvaringsställen eller, efter remiss till allmänt sjukhus, å sådant sjukhus under loppet af månaderna September—April aflidit, skola med de undantag, här nedan sägas, derest icke laga hinder möter eller inom tid, som för de å arbetsinrättningen och allmänna försörjningsinrättningen intagna bestämmas af Öfverståthållarembetet, men för de i fängelse eller häkte insatta af Fångvårdsstyrelsen, efterlevande maka eller anhörig anmält sig att taga vård om den dödes kropp och bekosta dess begrafning, efter skedd jordfästning aflemnas till Karolinska Medico-kirurgiska Institutet i Stockholm eller till Medicinska Fakultetens i Upsala disposition för den anatomiska undervisningens behof; börande i följd häraf de dit öfversända lik, efter att hafva tjenat ett med denna föreskrift afsedt, viktigt vetenskapligt ändamål, af vederbörande läroanstalt och på dess bekostnad på passande sätt begravas;

att nu meddelade föreskrift i afseende på lik efter aflidne fångar skall gälla alla de orter i riket, från hvilka transport af lik till Stockholm eller Upsala må af Fångvårdsstyrelsen anses under nämnda tid lämpligen kunna ega rum, med undantag af Malmöhus och Kristianstads län;

att Öfverståthållarembetet och Fångvårdsstyrelsen må ega att med Karolinska Institutets Lärarekollegium samt Medicinska Fakulteten i Upsala öfvenskomma om och derefter, hvardera för sina underlydande, utfärda de närmare

föreskrifter, som kunna finnas nödiga i fråga om likens aflemnande, transport m. m.;

att af de lik, som aflemnas till Karolinska Institutet, skola derifrån årligen under månaderna December—Mars efter requisition öfverlemnas till Gymnastiska Centralinstitutet *tre* och till Akademien för de fria konsterna *ett* lik, hvilket sistnämnda vederbörande lärare vid akademien eger utvälja;

att de i följd af meddelade föreskrifter om liks öfversändande till någon af nämnda läroanstalter uppkommande kostnader skola ersättas af vederbörande läroverk; samt

att, utan hinder af nådiga brevet den 26 April 1861, vid fördelningen af liken emellan Karolinska Institutet och Medicinska Fakulteten i Upsala afseende må göras på Gymnastiska Centralinstitutets och Akademiens för de fria konsterna rättighet att erhålla dissektionsmaterial från Karolinska Institutet;

hvarjente Kongl. Maj:t förklarar Sig vilja, derest särskilda åtgärder, som på Kongl. Maj:ts pröfning bero, synas erforderliga för att bereda den vid garnissonssjukhuset i Stockholm årligen anordnade militärläkarekurs nödig tillgång på lik för de kirurgiska operationsöfningar, som dervid ega rum, framdeles, sedan vederbörande, efter vunnit erfarenhet om den ökade tillgång på lik för den anatomiska undervisningen, som i följd af ofvan gifna bestämmelser må uppstå, inkommit med underdåninga framställningar och förslag i sådant afseende, meddela de föreskrifter, hvartill omständigheterna må föranleda. —

Den anförda skrifvelsen stadgar sålunda, hvad först angår de å *Stockholms stads arbetsinrättning* och å *allmänna försörjningsinrättningen* i Stockholm intagna individer, att alla lik efter dem, som under loppet af månaderna September—April på dessa inrättningar, eller efter remiss från dem till allmänt sjukhus å sådant sjukhus dött, skola, derest icke laga hinder möter eller efterlevande maka eller anhörig, inom viss af Öfverståthållareembetet fastställd tid, anmält sig vilja taga vård om den dödes kropp och bekosta dess begrafning, ställas till den anatomiska undervisningens förfogande.

Beträffande åter inom hufvudstaden affidna *fångar* stadgar anförda skrifvelse, att till anatomiskt bruk skola vara hemfallna de fångars kroppar, hvilka på grund af kraftegande dom till undergående af straffarbete eller fängelse, som omedelbart för brott ådömts, i fängelse eller häkte, eller efter remiss till allmänt sjukhus derstädes under loppet af September—April affidit, derest icke äfven i dessa fall laga hinder möter eller efterlevande maka eller anhörig, inom viss af Fångvårdsstyrelsen bestämd tid, anmält sig att taga vård om den dödes kropp och bekosta dess begrafning.

På enahanda vilkor som de, hvilka blifvit fastställda för dispositionen af inom hufvudstaden aflidna fångars kroppar äro slutligen, på grund af K. Eckles. dep:s skrifvelse d. 19 Nov. 1880, äfven liken efter fångar, som aflidit inom rikets öfriga fångelser, (med undantag af fångelserna i Malmöhus och Kristianstads län, på hvilka Lunds anatomisal eger anspråk), hemfallna åt anatomisalarne i Stockholm och Upsala, för så vidt som Fångvårdsstyrelsen anser en liktransport till endera af dessa städer lämpligen kunna verkställas. — —

Genom K. Eckles. dep:s skrifvelse d. 26 Aug. 1881 utsträcktes den tid af året, hvarunder, jemlikt föreskriften i närmast ofvan anförda skrifvelse från samma departement, lik från till *Stockholm* hörande fångelser och inrättningar böra ställas till den anatomiska undervisningens disposition, med hela Maj månad. Och slutligen har genom Kongl. Br. d. 7 Dec. 1888 sagda tid ytterligare förlängts med Juni, Juli och Augusti månader, så att densamma numera omfattar *hela året*.

Nämnda skrifvelse och Kongl. Bref lyda som följer:

K. Eckles. dep:s skrifvelse d. 26 Aug. 1881 ang. den tid hvarunder och de orter hvarifrån människolik skola för den anatomiska undervisningen aflemnas till Medicinska fakulteten i Upsala och Karolinska Medico-Kirurgiska Institutet i Stockholm.

— Sedan Kongl. Maj:t, med anledning af gjorda underdåniga framställningar rörande åtgärder för beredande af ökad tillgång på lik för den anatomiska undervisningens behof, genom nådigt Bref den 19 November sistlidna år i sådant hänseende meddelat särskilda föreskrifter, så har Kanslern för universitetet i Upsala uti underdåniga memorial den 9 och 14 sistlidne Februari, på framställningar af Medicinska fakulteten i Upsala samt Karolinska Medico-Kirurgiska Institutet i Stockholm, hemställt om nådig förklaring, *dels att* K. Brefvet den 27 Juli 1814 rörande lik, som för anatomiskt behof finge disponeras, skulle anses ännu ega gällande kraft med afseende på fångelser och häkten i hufvudstaden, och att dess tillämpning blifvit genom nådiga Brefvet den 19 November 1880 utsträckt till öfriga i sistberörda nåd. Bref omnämnda fångelser och inrättningar, *dels ock att* den tid, hvarunder dissektionsmaterial borde till universitetet i Upsala och Karolinska Institutet aflemnas, skulle hvad fångelser och inrättningar i Stockholm anginge, hädanefter såsom hittills utsträckas till hela Maj månad; hvaröfver I, efter inhemtande af Öfverståthållare-embetet och Fångvårdsstyrelsens yttranden i ämnet, den 2 sistlidne Maj afgifvit infordradt underdånigt utlåtande.

Vid underdånig föredragning af detta ärende har Kongl. Maj:t pröfvat skäligen förordna, att den tid af året, hvarunder lik skola aflemnas till universitetet i Upsala och Karolinska Institutet, skall, hvad angår fångelser och inrättningar i Stockholm, utsträckas till hela Maj månad. I öfrigt har Kongl.

Maj:t, då nådiga Brevet den 19 November 1880 icke upphäver förut gifna bestämmelser, hvarigenom vidsträcktare rätt att från en eller annan ort i vissa fall erhålla lik för dissektionsändamål blifvit universitetet i Upsala eller Karolinska Institutet i Stockholm tillförsäkrad, funnit någon särskild förklaring af detta nådiga Bref ej vara erforderlig. — —

K. Bref d. 7 Dec. 1888 till Kanslern för Universitetet i Upsala ang. beredande af ökad tillgång på lik för de anatomiska institutionerna vid Universitetet i Upsala och Karolinska mediko-kirurgiska Institutet.

OSCAR etc. I underdånig skrifvelse den 11 Juni innevarande år hafven I, under återopande af särskilda hos Eder gjorda framställningar af Karolinska mediko-kirurgiska Institutets lärarekollegium och den medicinska fakulteten vid Universitetet i Upsala, hemställt, det Oss täcktes förordna, att tiden hvarunder, enligt gällande föreskrifter af den 27 Juli 1814, den 19 November 1880 och den 26 Augusti 1881, lik efter å allmänna inrättningar och fängelser aflidna personer få för anatomiskt behof disponeras och, efter gifven föreskrift, mellan medicinska fakultetens i Upsala och Karolinska institutets anatomiska institutioner fördelas, måtte, hvad beträffar allmänna inrättningar och fängelser i hufvudstaden, utsträckas äfven till månaderna Juni, Juli och Augusti; öfver hvilken hemställan infortrade underdåniga utlåtanden afgifvits ej mindre af Öfverståthållarembetet, som, efter fattigvårdsnämndens och helsevårdsnämndens hörande, förmålt sig icke hafva något att erinna mot den af Eder gjorda hemställan under förutsättning att i öfrigt rubbning icke komme att ske i de uti förevarande ämne meddelade bestämmelser samt att ej heller ändring skedde i den af helsevårdsnämnden gifna föreskrift att under den varma årstiden lik icke må i grafkor eller likkällare förvaras längre tid än 48 timmar, än äfven af Fångvårdsstyrelsen och af Medicinalstyrelsen.

Vid föredragning häraf hafve Wi funnit godt till ifrågavarande hemställan lemna bifall. Hvilket Wi Eder till kämmedom och vederbörandes förständigande härigenom meddele, låtande skrifvelser i ämnet afgå till Öfverståthållarembetet och Fångvårdsstyrelsen.

Sedan 1861 och på grund af ett K. Br. d. 26 April samma år eger Upsala anatomiska institution *lika rätt* med anatomiska institutionen vid Karolinska institutet till den i *hufvudstaden* förekommande tillgången på likmaterial för anatomiskt bruk.

K. Br. d. 26 April 1861 till Akademi-kanslern (och Öfverståthållaremb.) ang. döde kroppar till dissektion.

»CARL etc. Sedan ej mindre genom nåd. brevet d. 8 Dec. 1756 och d. 27 Juli 1814 blifvit medgifvet, att liken efter dem, hvilka i hufvudstadens fängelser och åtskilliga andra inrättningar aflida, finge för anatomiskt

bruk till medicinska och kirurgiska undervisningsverket i Stockholm aflemnas, än och sedermera medelst nåd. brefvet d. 23 Jan. 1845 är vordet förklaradt, att Öfverståthållare emb. vore oförhindradt, efter det berörde undervisningsverkets förut anmälda behof af kadaver blifvit uppfyllt, utleverera sådana äfven till anatomisalen vid Upsala universitet, när begäran af dess föreståndare derom framställdes; så hafven I uti skrifvelse d. 12 Nov. nästlidet år på anförda grunder i underd. hemställt, om icke anatomiska institutionen i Upsala kunde förklaras med den i Stockholm *lika berättigad* att, efter sig företeende behof, af den i hufvudstaden förekommande tillgång på till anatomisalarne hemfallne kadaver erhålla hvartannat exemplar; och hafve Vi, vid underd. föredragning häraf och enär lika angeläget är att begge dessa läroverk varda, så vidt ske kan, med erforderlig dissektions-material försedda, funnit godt att till denna Eder hemstallan på det sätt lemna nåd. bifall, att, med ändring af hvad förenämnde nåd. bref innehålla, i afseende på den ordning, hvaruti de ifrån Stockholm till anatomisalarne anslagne kadaver böra tillhandahållas de medicinska läroverken i Upsala och Stockholm, dessa två läroverk hädanefter skola hafva *lika rätt* att dermed få sina annorstädes ifrån icke uppfyllda behof i detta hänseende afhjulpne; egande I att, i afseende på sättet för fördelningens verkställande, meddela de närmare föreskrifter, hvilka kunna finnas af behofvet påkallade. — —

Derjemte skola, i enlighet med K. Eckles. dep:s embets-skrifvelse d. 19 Nov. 1880 (anförd s. 11) af de till Karolinska institutets anatomisal från ett eller annat håll aflemnade liken årligen till *Gymnastiska centralinstitutet* på requisition aflemnas 3:ne och till *Akademien för de fria konsterna* 1 lik, hvilket senare vederbörande lärare vid akademien eger att utvälja. Dessa 4 lik skola dock tagas i beräkning, då fördelning göres af likmaterialet mellan Karolinska institutet och Upsala medicinska fakultet. — —

Till grund slutligen för den nu tillämpade fördelningen mellan Karolinska institutet och Upsala medicinska fakultet af liken efter aflidne *fångar* ligger följande skrifvelse från K. Fångvårdsstyrelsen:

Kongl. Fångvårdsstyrelsens skrifvelse d. 30 Juni 1884 till Karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm angående utlemnande af lik från fångelserna för anatomiskt bruk.

Sedan, med anledning af gjorda underdåniga framställningar rörande åtgärder för beredande af ökad tillgång på lik för den anatomiska undervisningens behof, Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 19 November 1880 förordnat, bland annat,

att liken efter alla på grund af laga kraftegande dom till undergående af straffarbete eller fängelse, som omedelbart för brott ådömdts, i fängelse eller häkte insatta personer, som under loppet af månaderna September—April aflidit, skola, derest icke laga hinder möter eller efterlevande maka eller an-

hörig inom tid, som af Kongl. Fångvårds-Styrelsen bestämmes, anmält sig att taga vård om den dödes kropp och bekosta dess begrafning, efter skedd jordfästning aflemnas till Karolinska Mediko-kirurgiska institutets i Stockholm eller Medicinska fakultetens i Upsala disposition för den anatomiska undervisningens behof;

att de dit afsända lik, efter att hafva tjenat ett med denna föreskrift afsedt, viktigt, vetenskapligt ändamål, skola af vederbörande läroanstalt och på dess bekostnad, på passande sätt begrafvas;

att nu meddelade föreskrift i afseende på lik efter aflidne fångar skall gälla alla de orter i riket, från hvilka transport af lik till Stockholm eller Upsala må af Kongl. Styrelsen anses under nämnda tid lämpligen kunna ega rum, med undantag af Malmöhus och Kristianstads län;

att Kongl. Fångvårds-Styrelsen egde att med Karolinska institutets lärare-kollegium samt Medicinska fakulteten i Upsala öfverenskomma om och derefter för sina underlydande utfärda de närmare föreskrifter, som kunde finnas nödiga i fråga om likens aflemnande, transport, m. m. samt;

att de i följd af meddelade föreskrifter om licks öfversändande till någon af nämnda läroanstalter uppkommande kostnader skola ersättas af vederbörande läroverk; hvarjemte Kongl. Maj:t genom nådigt bref den 26 Augusti 1881 föreskrifvit, att den tid af året, hvarunder lik skola aflemnas till universitetet i Upsala och Karolinska institutet skall, hvad angår fängelserna i Stockholm, utsträckas till hela Maj månad, äfvensom att förut gifna bestämmelser, hvarigenom vidsträcktare rätt att från en eller annan ort i vissa fall erhålla lik för dissektionsändamål blifvit universitetet i Upsala eller Karolinska institutet i Stockholm tillförsäkrad, icke genom nådiga brefvet den 19 November 1880 blifvit upphäfda, så har Kongl. Fångvårds-Styrelsen, i hufvudsaklig öfverensstämmelse med hvad I uti skrifvelse den 12 dennes hemställt, meddelat vederbörande fängelsedirektörer och föreståndare föreskrift derom:

1:o att liken efter fångar af de i nämnda Kongl. bref angifna kategorier från straffängelset å Långholmen, straff- och arbetsfängelset å Norrmalm, kronohäkterna å Långholmen och å Norrmalm samt Stockholms länsfängelse, på hittills brukligt sätt och mot ersättning, skola direkt föras till Karolinska institutets anatomiska institution, till lika fördelning emellan denna och den i Upsala, samt från länsfängelset i Upsala aflemnas direkt till anatomiska institutionen derstädes;

2:o att lik af enahanda art från straffängelserna i Göteborg, å Nya Warfvet, i Norrköping och i Karlskrona, länsfängelserna i Göteborg och Karlskrona samt kronohäktet i Norrköping skola mot ersättning, som af Karolinska institutet bestrides, uti dertill af institutionen å hvarje af dessa ställen ständigt tillhandahållna och härför afsedda lärar, på jernväg såsom fraktgods under rubriken »naturalier» sändas till denna institution för samma fördelning;

3:o att underrättelse, när fånge af ofvannämnda kategorier affidit å länsfängelserna i Nyköping, Örebro, Westerås, Linköping, Jönköping, Wexjö och Kalmar samt å kronohäkterna i Eskilstuna, Westervik och Karlshamn, skall af fängelsedirektören eller föreståndaren omedelbart per telegraf meddelas Professorn i anatomi vid Karolinska institutet i Stockholm, men om fången affidit å länsfängelserna i Östersund, Falun, Gefle, Karlstad, Wenersborg, Mariestad och Halmstad samt å kronohäkterna i Norrtelje, Uddevalla och Warberg, Pro-

fessorn i anatomi vid Medicinska fakulteten i Upsala, hvarefter vederbörande Professor ofördröjligen bör meddela svar, om han önskar likets afsändande till den under hans ledning stående anatomiska institutionen och i så fall anvisa sättet härför;

4:o att hvarje lik från de i punkten 1:o och 2:o uppräknade fångelser skall åtföljas af uppgifter angående detsamma, tecknade å blankett, som genom institutionens försorg kostnadsfritt tillhandahålles vederbörande;

5:o att den tid, inom hvilken maka eller anhörig eger göra så beskafad anmälan, som här ofvan omförmäles, blifvit af Kongl. Styrelsen bestämd till tre dagar efter dödsfallet, samt,

6:o att Fängelsedirektörer och föreståndare skola, med afseende å hysandet af lärar, förfärdigandet af likkistor, verkställandet af transporter till och från jernvägsstationer på respektiva platser, m. m., som för likens sändning kan erfordras, gå Professorns i anatomi derom framställda billiga önskingar till mötes samt förskottsvis bestrida de utgifter, som för dessa lokala åtgärder föranledas, för att vid hvarje Maj månads ingång, enligt slutlig räkning, af Institutet liqvideras; hvarom allt Kongl. Styrelsen får Eder härmedelst underätta.

* * *

Det likmaterial, hvarpå den *anatomiska institutionen vid Karolinska institutet* med stöd af gällande bestämmelser kan göra anspråk, torde för närvarande sålunda utgöras af:

A. *Från Stockholms stad.*

Af detta material skola årligen 3:ne lik öfverlemnas till Gymnastiska centralinstitutet och ett till Akademien för de fria konsterna, hvarefter liken skola *fördelas lika mellan Karolinska institutet och Upsala medicinska fakultet.*

(Kongl. Eckles.-dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880; K. Br. d. 26 April 1861).

1) *Afrättade individer.*

(Kongl. Maj:ts Resolut. d. 27 April 1682).

2) *Å Stockholms stads arbetsinrättning eller å allmänna försörjningsinrättningen i Stockholm aflidna personer,* derest icke laga hinder möter eller efterlevande maka eller anhörig inom viss, af Öfverståthållarembetet bestämd tid (för närvarande 3:ne dagar efter dödsfallet) anmält sig att taga vård om den dödes kropp och bekosta dess begrafning.

(K. Eckles.-dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880; K. Br. d. 7 Dec. 1888).

3) *Andra* inom stadens församlingar eller i dessas fattig- eller försörjningshus affidna *fattiga*, hvilka »i lifstiden för fortsatt vanart och liderlighet sig utmärkt», och hvilka hvarken sjelfva eller uti någon kassa ega tillgång till begravningskostnaden, och som sakna anhöriga och bekanta, hvilka dermed sig befatta. (Efter requisition hos polisen).

(K. Br. d. 27 Juli 1814; Öfverståth. embet:s cirk. d. 3 April 1824; K. Sundh. kollegii Beslut d. 9 April 1824).

4) *Å allmänt sjukhus eller hospital döda personer samt oäkta barn* under å s. 7 närmare berörda undantagsförhållanden.

(K. Br. d. 8. Dec. 1756; K. Eckles.-dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880).

5) *I fängelse eller häkte döda individer*, hvilka på grund af laga kraftegande dom blifvit i fängelse eller häkte insatta till undergående af straffarbete eller fängelse, som omedelbart för brott ådömdts, derest icke laga hinder möter eller efterlevande maka eller anhörig inom viss af Fångvårdsstyrelsen fastställd tid (för närvarande 3:ne dagar efter dödsfallet), anmält sig taga vård om den dödes kropp och bekosta dess begrafning.

(K. Eckles.-dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880; K. Br. d. 7 Dec. 1888).

B. Från orter utanför Stockholm.

1) *Sjelfmördare samt afrättade individer från Stockholms län* (med undantag af den del af länet, som ligger inom 7 mils afstånd från Upsala) samt från *Nyköpings län*. (Under vintermånaderna och på requisition hos K. Befallningshåfvande).

(K. Br. d. 13 Jan. 1747, jemfördt med K. Br. d. 24 Jan. 1777 samt med K. Brefven d. 4 Juli 1791 och d. 27 Nov. 1816).

2) Under *September—April* affidne *fångar*, af den under ofvan anförda mom. 5 angifna kategorien, från en del *utanför Stockholm* belägna orter, hvilka närmare bestämmas genom K. Fångvårdsstyrelsens skrifvelse d. 30 Juni 1884 mom. 2:o och 3:o.

(K. Eckles.-dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880; K. Fångvårdsstyr. skr. till Karol. inst. d. 30 Juni 1884).

Upsala.

K. Bref den 13 Jan. 1747 till Landshöfdingen i Upsala län, ang. döde Deliquenters och oäkta barns aflemnande till anatomisalen.

(De i detta Kongl. Bref gjorda stadganden finnas samtliga anförda i K. Brefvet samma dag till Svea Hofrätt, förut anfördt s. 3).

K. Bref d. 24 Jan. 1777 till Akad.-kanslern, ang. döde kroppar till Upsala anat. sal.

GUSTAF etc. Ut i underd. skrifvelse af d. 13 i denna månad förmälen j, det Medicinska Fakulteten vid Wår akad. i Upsala hos eder anmält, att churuväl igenom flere K. förordnanden blifvit stadgad, det böra till anatomiens och kirurgiens lärande och tillväxt, arrestanter och tiggare samt döde oäkta barn, och de som afida på hospitalet och uti nosocomio academico, öfverlemnas till Upsala anatomisal, skall dock anatomiske föreläsningarne, i brist af tillräckligt antal slike subjekter, icke på sätt som vederbordt, hittills kunnat till ungdomens behöriga nytta och förkofran idkas. I anseende hvartil j underd. anhållen om Wår nåd. befallning så väl till Wåre bef:de i Sthlms, Upsala och Westerås höfdingedömen, som konsistorium uppå de tvenne sistnämnde ställen, de förre att allvarligen tillhålla kronobetjeningen uti de dem anförtrödda län, att uppå presterskapets i orten angifvande, till anatomisalen i Upsala ofördröjligen låta afsända alla hospitalslik, arrestanter, döde tiggare, de som för begångne brott blifvit hängde eller sig sjelfve förgjort, oäkta döde barn ifrån $\frac{1}{2}$ till 8 års ålder och sådane hvilka af fattighusen njutit underhåll och icke lemnat efter sig nödig begrafningshjelp; samt de senare eller konsistorierne, att gifva presterskapet i stiften tillkänna, det Wår nåd. vilja är, att de härutinnan lemna kronobetjeningen tidig upplysning, på det alla inom sju mils distrikt omkring Upsala, hvarunder denne Wår residensstad likväl ej inbegripes, i förberörde mätto med döden affidne personer, igenom deras åtgärd och föranstaltande till anatomisalen i Upsala varda fortskaffade uppå de tider af året, då anatomiske föreläsningar kunna idkas, nemligen ifrån Oktober månads början till April månads slut. Nu som Wi i nåder godt funnit att bifalla, det alla förenämnde affidne personer måga tillfalla anatomisalen i Upsala, undantagandes hospitalslik och deras som af fattighusen njuta underhåll samt oäkta barn, och derom Wåre nåd. skrivelser afgå låte till ofvannämnde landshöfdingar och konsistorier, på sätt j föreslagit; så etc.

Upsala medicinska fakultet erhöll genom anförda tvenne Kongl. Bref sålunda rätt att, till fyllande af den anatomiska

undervisningens behof, under den tid af året, då sådan undervisning idkades, eller från Oktober månads början till och med April månads slut, erhålla lik efter 1) *arrestanter*, 2) *tiggare*, 3) dem, »*som för begångne brott blifvit hängde eller sig sjelfve förgjort*», — alla inom *sju mils* distrikt omkring Upsala, deri dock ej inbegripen Stockholms stad.

Hvad angår den först nämnda af dessa grupper, lära väl de bestämmelser, som tillkommit genom Kongl. Eckles. dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880 (anförd s. 11), få anses i den mån hafva inskränkt Upsala anatomisals här tillerkända rätt till *alla* »*arrestanters*» döda kroppar från det uppgifna området kring Upsala, att deraf numera endast torde återstå rätten till den särskilta kategori fångar, hvarom det i nämnda Embetsskr. uttryckligen ordas. En sådan uppfattning synes åtminstone föreligga i Kongl. Fångvårdstyrelsens skrifvelse d. 30 Juni 1884 mom. 1:o (s. 17).

Beträffande åter de i punkt 3 omnämnda individer, har, såsom förut blifvit framhållet, denna punkt af det Kongl. Br. d. 24 Jan. 1777 hittills tillämpats så, som om densamma hade afseende på, å ena sidan afrättade personer och å andra sidan sjelfmördare i allmänhet. De skäl, som tala för att en sådan tillämpning verkligen står i öfverensstämmelse med det K. Brefvets mening, hafva likaledes i det föregående blifvit anförda.

Förutom nu nämnda likmaterial, till hvilket Upsala anatomisal ensam har dispositionsrätt, eger denna anatomisal. såsom nämnts, alltsedan 1861, på grund af Kongl. Br. d. 26 April (anfördt s. 15) äfven *lika rätt* med Karolinska institutet till den i Stockholms stad förekommande tillgången till lik för anatomiskt bruk.*)

Och slutligen delar Upsala medicinska fakultet med Karolinska institutet, enligt Kongl. Eckles. dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880, den å s. 14 berörda rätten till en viss kategori af döda fångar från rikets fängelser utanför Stockholm, med undantag af Malmöhus och Kristianstads län.

*) Redan genom ett *Kongl. Bref d. 23 Jan. 1845* till Smdhetskolegium erhöi anatomisalsföreståndaren i Upsala rätt att anlita liktillgången i hufvudstaden, under det vilkor likväl, att derigenom icke något intrång skedde uti de anspråk, Karolinska institutets anatomisal på grund af förut gifna bestämmelser derpå kunda ega, »utan dennes, genom förut ingifven requisition, anmälda behof redan blifvit uppfylt».

Det *Upsala anatomisal* med stöd af gällande författningar tillkommande likmaterialet torde således för närvarande utgöra:

A. Från ett område, omfattande Upsala och 7 mils distrikt deromkring, staden Stockholm dock undantagen.

1) Döda *fångar* af den kategori som angifves i Kongl. Eckles. dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880. (Från September månads början till April månads slut).

2) Döda *tiggare*,

3) *sjelfmördare* och

4) *afrättade individer*.

(Från Oktober månads början till April månads slut).
(K. Br. d. 24 Jan. 1777).

B. Från Stockholms stad.

Sedan de 4 lik, hvilka skola aflemnas till Gymnastiska centralinstitutet och Akademien för de fria konsterna frånräknats, erhåller Upsala *halfva antalet* af de till anatomiskt bruk anvisade liken (se *Stockholm*).

(K. Br. d. 26 April 1861; K. Eckles.-dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880).

C. Från andra orter.

Under September—April döda *fångar*, — under samma vilkor, hvarunder de i A 1) omnämnda äro hemfallna till anatomisalen, — från en del orter, hvilka närmare bestämmas genom Kongl. Fångvårdsstyrelsens skrivelse d. 30 Juni 1884 mom. 2:o och 3:o.

I vissa fall kommer detta material Upsala anatomisal till handa genom Karolinska institutet.

(K. Eckles.-dep:s embetsskr. d. 19 Nov. 1880; K. Fångvårdsstyrelsens skr. d. 30 Juni 1884).

Lund.

K. Bref d. 27 Nov. 1816 till Lunds Academiæ Canzler angående Subjekter för Anatomiesalen i Lund.

CARL etc. I anledning af en till Eder inkommen berättelse från Medicinska Faculteten vid Lunds Academi hafven J hos Oss underdånigst anmält, att till räkliga subjekter för anatomiesalen i Lund de senare åren icke varit att tillgå, hvartill orsaken borde sökas, så väl i en minskad dödlighet bland arrestanter å fästningarne, som i författningarnas mindre bestämda föreskrifter, hvadan J underdånigst anhållit, att med grund af Kongl. Brefven den 13 Januarii 1747 och den 4 Juli 1791, en i någon mån mera utsträckt författning för detta ändamål måtte utfärdas, samt derutinnan i nåder förordnas:

1:o Att inom ett afstånd från Lund af trenne mil borde utan uppskof genom vederbörandes Kronobetjenings föranstaltande och kronoskjuts till anatomiesalen i Lund transporteras och aflemnas: 1:o alla oäkta barn, som blifvit mördade eller annars omkommit, så att öfver dem fordrats laglig besigtning och undersökning; 2:o alla för gröfre brott häktade arrestanter som dö antingen i Malmö eller Landskrona eller på landet; 3:o alla som blifvit hängde eller sjelfve afhändt sig lifvet; 4:o kringstrykande tiggare, Zigenare och Tarterer, som dö utom sin socken och sakna bevis om sitt ärendes laglighet, derjemte i nåder förständigas, att då de anatomiska dissektionerna verkställas endast ifrån den 1 October af det ena året till den 1 April det följande och det blefve Akademien till last att den öfriga tiden af året sådana cadaver emottaga, denna åtgärd borde af vederbörande vidtagas endast under förstnämnde tid.

2:o Att med tillämpning af hvad i Wår nådiga skrivelse den 14 Juli 1814, i afseende på å Danviks Hospitalet afidande svagsinte personer stadgas, dylika personer, hvilka dö på Malmö Hospital under förenämnde tid af året, måtte få transporteras till Lund och aflemnas till anatomiesalen, dock med de vilkor, att en så beskaffad afiden persons anhöriga sådant tillåta eller icke vilja besörja dess begrafning, skolandes då så väl likets transport som jordfästningen ske på Akademiens bekostnad.

3:o I anseende till Christianstads fästnings längre afstånd från Lund, föreslåen I den inskränkning i tiden då subjecter skulle transporteras, att sådant egde rum blott Januari, Februari och Mars månader, och att de icke heller då behöfde skickas, utan på reqvosition af Anatomie professoren, hvilken icke bör ega att från denna fästning infordra subjecta anatomica, utan i den händelse de på närmare Lund belägna orter skulle saknas.

Äfven hafven J underdånigst hemställt om icke verkställigheten af hvad J föreslagit skulle derigenom befordras, om WI i nåder täcktes anbefalla Dom-

Kapitlet i Lund, att genom presterskapet i de orter dit författningen komme att sträcka sig, låta erinra vederbörande att icke jordfästa sådana lik som tillfalla anatomiesalen.

Till svar härå gifve WI Eder härmed i nåder tillkänna, att WI i nåder bifalla hvad af Eder i 1:sta momentet blifvit i underdånighet hemställt; men hvad 2:dra och 3:dje momenten angår, anse WI tillräcklig tillgång på subjecta anatomica kunna blifva utan att anlita Malmö Hospital eller Christianstads fästning, hvilken senare äfven är ifrån Lund nog aflägsen; låtande WI nu äfven i nåder anbefalla Vår Befallningshafvande i Malmö samt Domkapitlet i Lund om hvad, enligt Eder underdåniga begäran och Wårt nådiga beslut, på deras åtgärd härutinnan ankommer. WI befalle etc. etc.

Genom anförda Kongl. Br., hvilket för öfrigt inrymmer och närmare formulerar alla äldre i ämnet lemnade föreskrifter, erhöLL Lunds anatomisal anspråk på: 1) alla *oäkta barn*, som blifvit mördade eller annars omkommit, så att öfver dem fordrats laglig besigtning och undersökning, 2) *alla* för gröfre brott häktade *arrestanter*, som dö antingen i Malmö eller Landskrona eller på landet, 3) alla som blifvit *hängde* eller *sjelfve afhändt sig lifvet*, 4) kringstrykande *tiggare*, *zigenare* och *tattare*, som dö utom sin socken och sakna bevis om sitt ärendes laglighet, — samtliga inom ett afstånd från Lund af *trene mil* samt under månaderna *Oktober—Mars*.

I detta Kongl. Bref hafva ändringar sedermera blifvit gjorda genom Kongl. Br. d. 3 Mars 1837 och Kongl. Br. d. 24 Mars 1865.

Genom det förra af dessa nedan anförda Bref utvidgades det område, hvarifrån anatomisalen i enlighet med Kongl. Br. d. 27 Nov. 1816 egde rätt att erhålla likmaterial, till ett *sex mil* stort distrikt kring Lund, fick vidare anatomisalen rätt till döda arrestanter från korrektionshuset i Malmö och fästningen i Kristianstad och utsträcktes slutligen den tid af året, hvarunder liktillförseln från samtliga dessa håll borde ega rum, till hela *April* månad.

Genom det senare Brevet åter bestämdes, att sist bemälte tid skulle omfatta tiden från *d. 15 Sept.* ena året till *d. sista April* det andra, och stadgades derjemte, att det område, från hvilket aflemnande af lik till anatomisalen borde ega rum, skulle omfatta *Malmöhus län* och *de orter inom Kristianstads län*, som äro belägna inom *tre mils afstånd* från *närmaste jernvägsstation*.

K. Bref d. 3 Mars 1837 till H. K. H. Kron Prinsen, Lunds Acad. Cansler, ang:de brist på lik för anatomiska undervisningen i Lund.

 Efter öfwervägande af hwad sålunda förekommit, wele WI gifwa den utsträckning åt redan gällande föreskrifter uti Kongl. Brefwet d. 27 Nov. 1816, att lik efter där omnämnde personer, som aflida inom 6 mils afstånd från Lund, och efter arresteranter som dö på Correctionshuset i Malmö samt på fästningen i Christianstad, skola ifrån d. 1 Oct. det ena året, till den sista April det påföljande hemfalla till anatomiska undervisningen vid Lunds Universitet, så vida icke dess styrelse föranledes af den sålunda ökade tillgången på lik att afsäga sig dem från de aflägsnare orterne. Hvilket WI E. K. H. till nådigt svar och Consistorii Acad:ii förständigande härigenom meddele. Till öfrige i ämnet hörde ämbetsmyndigheter låte WI nådig skrifvelse härom afgå och etc.

K. Bref d. 24 Mars 1865 till Kanslers Embetet för Lunds Universitet ang:de förändrade bestämmelser rörande aflemmandet af dissektions subjekter till Lunds Universitets Anatomisal.

CARL etc. etc. Uti memorial den 28 nästlidne månad hafven I till Wår nådiga pröfning öfverlemnad och med eget yttrande beledsagad tvenne till Eder ingifna framställningar af Professoren i Anatomi vid Lunds Universitet Doktor C. F. Naumann, som deruti, uppå andragna skäl, i und. anhållit om ändring i de genom nådiga brefven den 27 November 1816 och den 3 Mars 1837 meddelade föreskrifter rörande såväl det område, hvarifrån som ock den tid af året hvarunder dissektions subjekter skola till Anatomisalen i Lund levereras; i anledning af hviika framställningar Wåre Bef:de i Malmöhus och Christianstads län på nådig befallning und. utlåtanden afgifvit.

Wid und. föredragning af detta ärende hafve WI, med afseende å hwad af såväl Eder som bemälda myndigheter blifvit i und. anfördt, funnit godt i nåder besluta den förändring i de för dissektionssubjekters transporterande till Anatomisalen i Lund genom förberörde nådiga-bref meddelade stadganden, att tiden för denna transport blifwer från den 15 September ena året till den sista April det andra, samt att området, från hvilket aflemmandet bör ega rum, skall innefatta Malmöhus län och de orter inom Christianstads län, som äro belägna inom tre mils afstånd från närmaste jernvägsstation; egande vederbörande länsstyrelser att, efter derom af Consistorium Academicum gjord framställning, vidtaga de på dem ankommande, för verkställigheten af dessa föreskrifter erforderliga åtgärder; Hvilket WI Eder till künedom och vederbörandes förständigande härigenom meddele, jemte det nådiga bref i ämnet warda till förenämnde Wåre Bef:de aflåtna.

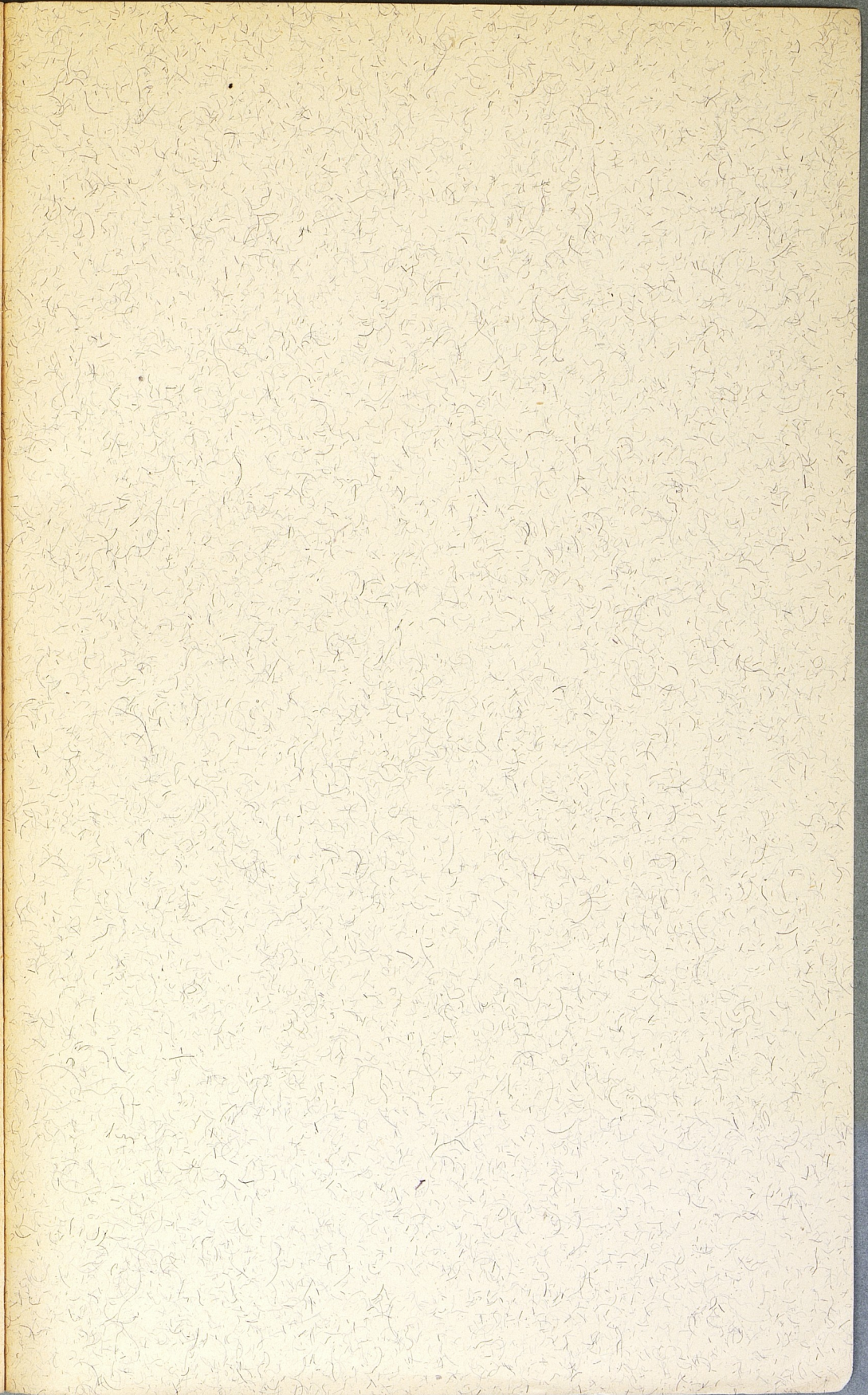
* * *

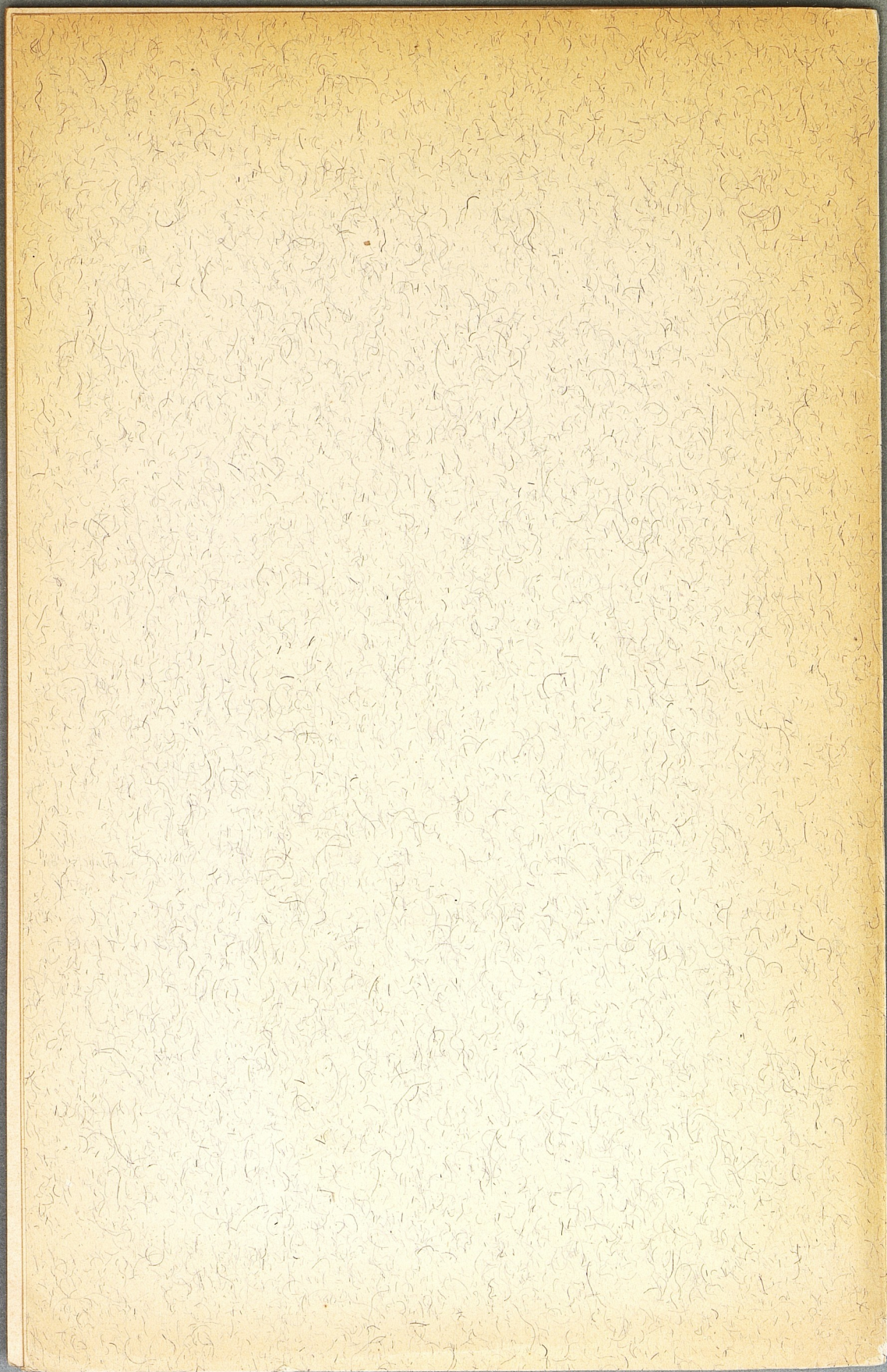
Lunds anatomisal torde sålunda med stöd af gällande bestämmelser kunna göra anspråk på liken efter:

- 1) *oäkta barn*, hvilkas kroppar varit föremål för mediko-legal undersökning,
- 2) *sjelfmördare*,
- 3) *afrättade individer*,
- 4) kringstrykande *tiggare*, zigenare och tattare, hvilka dö utom sin socken och »sakna bevis om sitt ärendes laglighet», samt
- 5) *alla för gröfre brott häktade, i fängelse eller häkte döda personer*, samtliga från ett område omfattande *Malmöhus län* och *alla de orter inom Kristianstads län, hvilka ligga inom tre mils afstånd från jernvägsstation*, hvilket område numera torde vara liktydigt med *hela Skåne*, samt
under tiden från *d. 15 Sept.* till *d. sista April.*

o-
do
»
la
la
nd
y-

www.books2ebooks.eu